



# PERHEPÄIVÄHOIDON TOIMINTAKULTTUURI

PETO - materiaali  
Laukaan varhaiskasvatuspalvelut, perhepäivähoito  
11/2023

# Saatesanat

Perhepäivähoito on hoitajan kodissa, pienessä ryhmässä tapahtuvaa varhaiskasvatusta. Perhepäivähoito tarjoaa lapselle kodinomaisen, kiireettömän ja yksilöllisen oppimisympäristön, jossa lapsi kasvaa ja oppii eri-ikäisten lasten kanssa. Perhepäivähoitajan ryhmässä voi olla samanaikaisesti hoidossa neljä alle kouluikäistä lasta, hoitajan omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien sekä osapäiväinen esiopetus- tai kouluikäinen lapsi.

Kunnallinen ja yksityinen perhepäivähoito on ohjattua ja valvottua varhaiskasvatuspalvelua, joka tapahtuu perhepäivähoitajan kodissa, lapsen kotona, parityöskentelynä tai ryhmäperhepäivähoitona. Varhaiskasvatuksen palvelupäälliköt vastaavat perhepäivähoidon ohjauksesta. Perhepäivähoitajat ovat pääsääntöisesti koulutettuja ja hoitajat perehdytetään perhepäivähoitajan työhön, työn sisältöihin ja vaatimuksiin.

Perhepäivähoidossa noudatetaan Laukaan varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen rinnalla perhepäivähoidon toimintakulttuuri-materiaali PeToa. Tämä materiaali toimii konkreettisena työvälineenä hoitajille, tukee ja varmistaa varhaiskasvatuksen laatua ja raamittaa perhepäivähoidon yhteiset tavoitteet, toimintamuodot ja käytänteet. Lisäksi se kuvaa perhepäivähoidon toimintaa ja vahvuuksia niin huoltajille kuin päättäjille. PeTo toimii myös pohjana perhepäivähoitajan vuosittaiselle toimintasuunnitelmalle.



PeTo on päivitetty vuoden 2023 aikana ja sitä on työstyetty perhepäivähoidon yhteisissä kehittämisilloissa ja tiimikokouksissa. PeTo-kansion päivittäminen on ollut varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen sisältöjen avaamista ja ajantasaistamista perhepäivähoidon näkökulmasta. Työprosessi on varmistanut sen, että Laukaan perhepäivähoitajat tekevät työtään ammatillisesti ja ovat motivoituneita uuden oppimisesta ja työnsä kehittämisestä.

Kaunis kiitos kaikille päivitysprosessiin osallistuneille!

Laukaa 15.11.2023

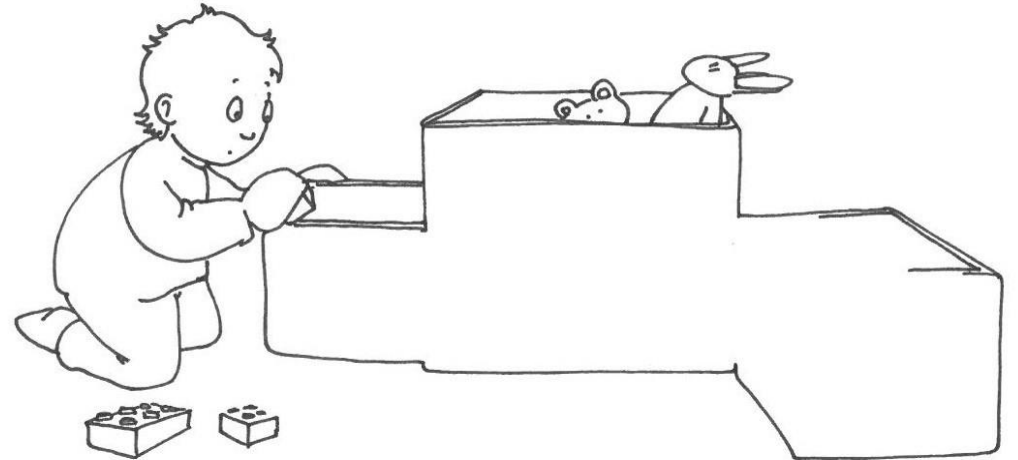
Varhaiskasvatuksen palvelupäälliköt

Eija Jormakka

Maarit Kovanen

Anu Niemi

PeTo - kansioissa Kuvat kertovat – kuvituksesta vastaa perhepäivähoitaja Sari Jurvanen-Tuomaala.





# PERHEPÄIVÄHOITAJA KASVATTAJANA

Jokainen perhepäivähoitaja on koulutettu ammattilainen ja käyttää työssä omia vahvuuksiaan. Itsensä jatkuva ammatillinen kehittäminen on tärkeää.

## PERHEPÄIVÄHOITAJAN JA LAPSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

Hoitaja on aidosti läsnä, havainnoi ja tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä arvostaa lasta yksilönä. Hoitaja on roolimalli ja turvallinen, luotettava aikuinen.

## PERHEPÄIVÄHOITAJAN JA HUOLTAJIEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

Yhteinen näkemys lapsen parhaasta, mikä näkyy lapsen vasussa.

## MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ, mm.

- VEO
- TERAPEUTIT
- NEUVOLA
- SEURAKUNTA



# PERHEPÄIVÄHOIDON ARVOPERUSTA

## LAPSUUDEN ITSEISARVO

- lasten kohtelemisen inkluusiivisesti yksilöinä
- lasten aito kuuleminen
- kiireettömyys
- osallisuus ryhmän jäsenenä
- turvallinen arki
- varhaiskasvatus hoitajan omassa kodissa/yksikössä



## TERVEELLINEN, KESTÄVÄ ELÄMÄNTAPA

- säännöllinen päivärytmi
- riittävä liikunta ja lepo
- ulkoilu
- hygienia
- luonto ja luonnon arvostaminen
- hoitajan kodin ja toisen omaisuuden arvostaminen
- monipuolinen ravinto; aterioiden valmistus osana hoitoarkea

## LAPSEN OIKEUDET

- turvallinen ilmapiiri
- tunnetaidot
- myönteiset oppimiskokemukset
- syli ja huolenpito
- pieni ryhmä
- tasa-arvoinen kohtelu
- kolmitasoinen tuki
- oikeus yhteisöllisyyteen
- oikeus oppia leikkien

## IHMISENÄ KASVAMINEN

- samat säännöt ikätaso huomioiden
- kaveritaidot
- käytöstavat
- oikea ja väärä
- itsetunnon vahvistaminen

## YHDENVERTAISUUS, TASA-ARVO JA MONINAISUUS

- lasta ohjataan kaikkien ihmisten kunnioittamiseen riippumatta iästä, rodusta, vakaumuksesta, suuntautuneisuudesta tai mielipiteistä
- moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri

## PERHEIDEN MONIMUOTOISUUS

- avoin ja luottamuksellinen yhteistyö, vaitiolovelvollisuus
- molemminpuolinen kunnioitus
- erilaisten perhekulttuurien huomioon ottaminen
- yhteisistä säännöistä ja sopimuksista kiinnipitäminen
- lapset tulevat osaksi hoitajan perhearkea
- hoitajalla tieto lapsen tarpeista, aikaa keskusteluille vanhempien kanssa

# OPPIMISKÄSITYS

Vahvuuksien hyödyntäminen  
oppimisessa

Kokopäiväpedagogiikka

Osallisuus

Leikin, liikun, tutkin, opin

Turvallinen ilmapiiri ja  
oppimisympäristö

Onnistumisen kokemukset ja ilo



Kannustava ja  
kehittävä palaute

Mielenkiinnon kohteet iän ja taitojen  
mukaan

Lapsen yksilöllinen tukeminen

Yhteisöllisyys

Lapsi aktiivisena toimijana ryhmässä

Vuorovaikutus ja vastavuoroisuus,  
tunnetaidot

Lapsella on mahdollisuus oppimiseen  
oman oivalluksen kautta



# KOKOPÄIVÄPEDAGOGIIKKA

**Yhteistyö toisten hoitajien kanssa**

**Yksilöllisyys**

**Toimintasuunnitelma**

**Leikki**

**Turvallisuus**

**Arki**

**Osallisuus**

**Kodinomaisuus**

Pieni ryhmä  
Kunnioitus  
Kannustus  
Vuorovaikutus  
Kuuntelu

Toiminnan runko  
Elää arjessa mukana  
Vuodenkierto  
Pohjautuu lasten vasuihin

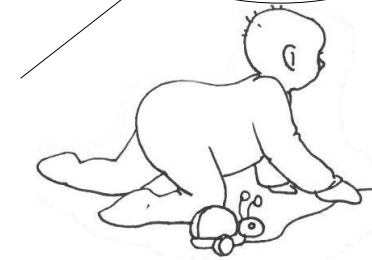
Leikin kautta oppiminen  
Leikin jatkuvuus

Luottamuksellinen ja avoin yhteistyö

Koulutetut hoitajat

Jokaisella arjen hetkellä on oma merkityksensä

Mitä tehdään?  
Missä tehdään?  
Milloin tehdään?



Hoitaja perheineen avaa kotinsa lapsille ja perheille  
→ hoitajan oma arki kulkee työn rinnalla.

Päivittäinen havainnointi  
→ lasten ideat ja ajatukset muokkaavat ja ohjaavat ryhmän toimintaa

Kiintymyssuhde

Kiireettömyys



# LEIKKI PERHEPÄIVÄHOIDOSSA

Ongelman  
ratkaisu-  
taidot

Luovuus ja  
mielikuvitus

Keskittyminen

Tilan  
hahmotta-  
minen

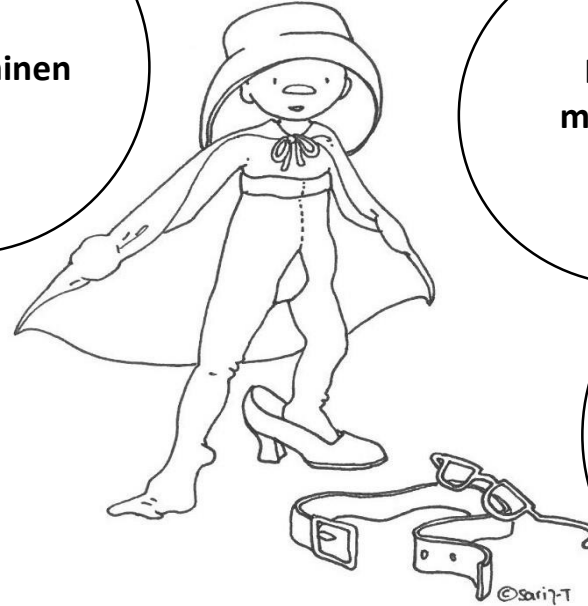
Kehon  
hahmotta-  
minen

Kieli

Itsesäätely

Säännöt ja  
normit

Arjen  
taidot



Hieno-  
motoriset  
taidot

Karkea-  
motoriset  
taidot

Aistihavainnot

Tunne- ja  
vuoro-  
vaikutus-  
taidot

Yhteistyö-  
taidot

Itsenäisyys



- Leikki on osa kokopäiväpedagogiikkaa, ja se näkyy kaikessa toiminnassa
- Leikkiä havainnoimalla saadaan monipuolisesti tietoa lapsesta ja hänen mielenkiintonsa kohteista
- Tarjotaan leikille ja sen jatkuvuudelle mahdollisuus sekä sopiva ympäristö ja puitteet
- Leikin kautta opetellaan arjen perustaitoja ja voidaan käsitellä hankaliakin asioita
- Leikkiessään lapsi vahvistaa käsitystään itsestään ja ympäröivästä todellisuudesta
- Varmistetaan kaikkien mahdollisuus osallistua tasavertaisesti leikkiin (inkluusio)
- Hyödynnetään digitaalisia välineitä leikin rikastuttajina mahdollisuuksien mukaan
- Huomioidaan leikkien ja leikkiympäristöjen monipuolisuus myös ulkoilujen aikana

# PEDAGOGINEN HAVAINNOINTI JA DOKUMENTOINTI



Havainnointi- ja dokumentointimenetelmiä perhepäivähoidossa muun muassa:

- Taapero- ja leikki-ikäisen arki-havainnointimateriaali
- Digidokumentointi: Valokuvat, videot
- Piirtäminen, haastattelut

# LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA = VASU

Tehdään yhdessä vanhempien kanssa

Lapsi mukana vasun laatimisessa

Kirjataan lapsen vahvuuksien kautta

Laaditaan 3 kk sisällä varhaiskasvatuksen aloituksesta, kuitenkin lapsen ja perheen ehdoilla (esim. 10 pv/kk)

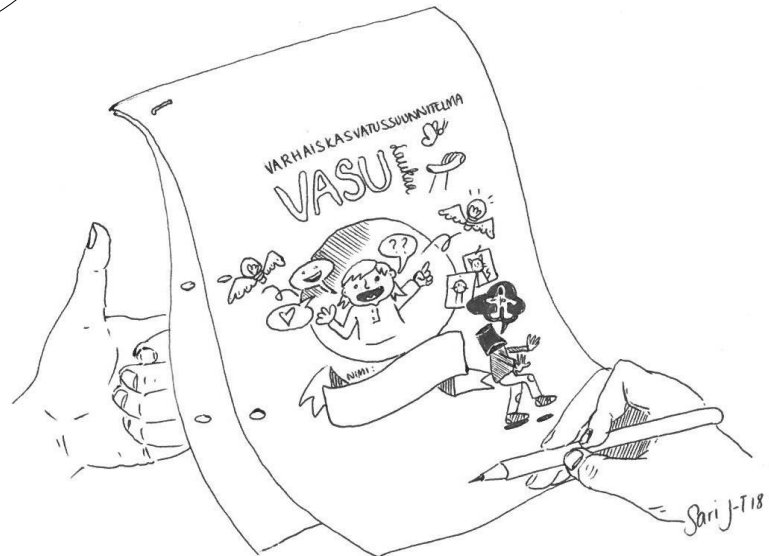
Tavoitteet suunnitellaan osaksi arkea

Tehdään oppimisen, kasvun ja kehityksen tueksi

Varhaiskasvatuslaki määrittää ja velvoittaa

Vasun arviointi noin puolen vuoden päästä vasun laatimisesta

Päivitetään tarvittaessa keskustelujen perusteella



# LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

## Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- hyvät tavat, ystävällisyys
- kasvattajan esimerkki
- erilaiset kulttuuritaustat

## Ajattelu ja oppiminen

- kannustava ja positiivinen vuorovaikutus
- tuetaan lapsen ajattelun ja oppimisen taitoja, kannustetaan oivaltamaan itse

## Osallistuminen ja vaikuttaminen

- lapsi on aktiivinen toimija, joka osallistuu toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin oman ikätasonsa mukaisesti

## Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omatoimisuuden tukeminen
- toisen ja itsen kunnioittaminen
- tunnetaidot

## Monilukutaito

- arjen sanoittaminen
- monipuoliset oppimisympäristöt
- asioiden havainnoinnin ja ihmettelyn pohjalta lasten mielenkiinnon kohteiden tutkiminen ja tiedon hakeminen eri tavoin

## Digitaalinen osaaminen

- dokumentointi
- digitaaliset turvataidot



# LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Ajattelu ja oppiminen  
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu  
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot  
Monilukutaito  
Digitaalinen osaaminen  
Osallistuminen ja vaikuttaminen

## PEDAGOGINEN TOIMINTA

Leikin Osallistun Tutkin Ilmaisen Opettelen Liikun Koen Toimin



## OPPIVA JA HYVINVOIVA LAPSI

### LAPSEN TARPEET JA MIELENKIINNON KOHTEET

Lapsen  
kasvuympäristö

### OPPIMISEN ALUEET

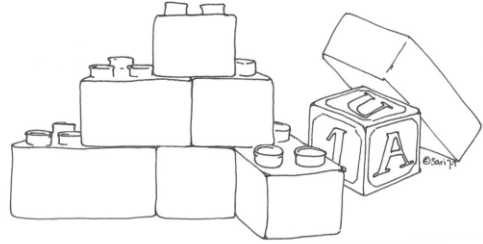
- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun, kehityn

Toimintakulttuuri  
Oppimisympäristöt

Yhteistyö  
Työtavat

Arviointi ja kehittäminen  
Pedagoginen dokumentointi

# LAPSEN OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN



## OSANA PÄÄTÖKSENTEKOA

- kasvattajan vastuulla laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen alueiden toteutuminen
- huomioidaan lasten aloitteet, kysymykset, oivallukset
- osallisuus työtapana
- yhdessä sovitut säännöt ja toimintatavat
- leikki: millaisilla leluilla, millä tavalla, kuinka kauan



## ITSEILMAISUN TUKEMINEN

- leikin kautta
- vuorovaikutustaidot
- myönteinen ilmapiiri → iloitaan onnistumisista, kannustetaan toisia
- rohkaisua tunteiden ilmaisuun

## KUULLUKSI TULEMINEN

- hoitajan aito läsnäolo ja valmius muuttaa suunnitelmaa
- Aito läsnä oleva ilmapiiri, lapsia havainnoiden huomioidaan myös lapsen nonverbaali viestintä eli toiveet, joita lapsi ilmaisee eleillä, ilmeillä ja keholla
- yksilönä kohtaaminen
- aktiivinen havainnointi
- temperamentit ja herkkyykskausien huomioiminen

# KIELTEN RIKAS MAAILMA

Vahvistetaan lapsen kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteetin kehittymistä. Tarjotaan kielellisesti rikas oppimisympäristö.

## KIELEN KEHITYKSEN OSA-ALUEITA

Vuorovaikutustaidot

Kielen ymmärtämisen taidot

Puheen tuottamisen taidot

Kielen käyttötaidot

Kielellinen muisti ja sanavarasto

Kielitietoisuus

Tunnetaidot, ilmaisutaidot

- lapsia kannustetaan leikkilukemiseen ja keskinäiseen kommunikointiin
- rohkaistaan vuorovaikutukseen
- Harjoitellaan puheen ja kuuntelun vuorottelua
- Tuetaan lapsen uteliaisuutta ja kiinnostusta

## KIELEN OPPIMISEN MENETELMIÄ

Ilmeet, eleet

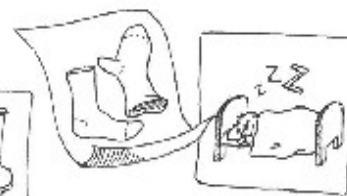
Keskustelu, mallioppiminen

Kuvat, kirjat

Sadut, lorut, laulut

Hassuttelu

Kuvatuki ja tukiviittomat



# ILMAISUN MONET MUODOT

## MUSIIKKILINEN ILMAISU

Innostetaan lasta musiikin kokemukseen eri keinoin; kuunnellen erilaisia ääniympäristöjä, tuottamaan itse musiikkia laulaen, soittaen. Esiintymisistä tuodaan onnistumisen iloa

Taide on lapselle mielikuvitusmaailma, jossa kaikki on mahdollista.

Kun lapsi kokee tekemisen ja onnistumisen ilon, hänen itsetuntonsa kehittyy.

On tärkeää kunnioittaa lapsen omaa ilmaisutapaa.



## KUVALLINEN ILMAISU

Lapsi saa kokea kulttuuria monipuolisesti, kokeillen erilaisia työtapoja (maalaten, piirtäen, rakentaen sekä mediaesityksin). Taidenäyttelyt, oma sekä muiden tuottama taide herättää tunteita, joista keskustellaan lasten kanssa.

## KÄSITYÖLLINEN ILMAISU

Harjoitellaan käsityön tapoja mm. muovailten, leikaten, naulaten, sahaten ja ommellen. Lapsille tarjotaan kokeillen, tutkien sekä oivaltaen käsillä tekemisen iloa.

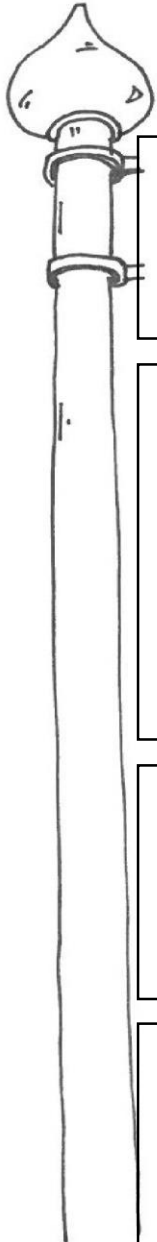
## SANALLINEN JA KEHOLLINEN ILMAISU

Lastenkirjallisuus antaa hyvät puitteet toteuttaa teatteria, tanssia ja sirkusta. Lapsen oma kokemus suunnitellusta tai spontaanista esityksestä vahvistaa lapsen minäkuvaa.





# MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME



## EETTINEN AJATTELU

- hyvä/paha, oikea/väärä, ilo/suru
- säännöt, anteeksi pyytäminen, hyvät tavat
- ystävyys ja oikeudenmukaisuus

## MENNEISYYS, NYKYHETKI JA TULEVAISUUS

- tutustutaan lasta lähellä olevaan menneisyyteen, henkilöihin sekä ympäristöihin.
- tarkastellaan nykyhetkeä lapsen näkökulmasta käsin, millaiset asiat askarruttavat ja kiinnostavat.
- ohjataan lapsia ymmärtämään ihmisten moninaisuus, olemme kaikki erilaisia, mutta samanarvoisia.

## MEDIAKASVATUS

- kirjat, äänikirjat, lorut, hokemat, musiikki
- Mediasisältöjen tuottaminen
- mediakriittisyys

## KATSOMUSKASVATUS

- erilaiset katsomukset ja niihin liittyvät perinteet ja tapahtumat



# TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

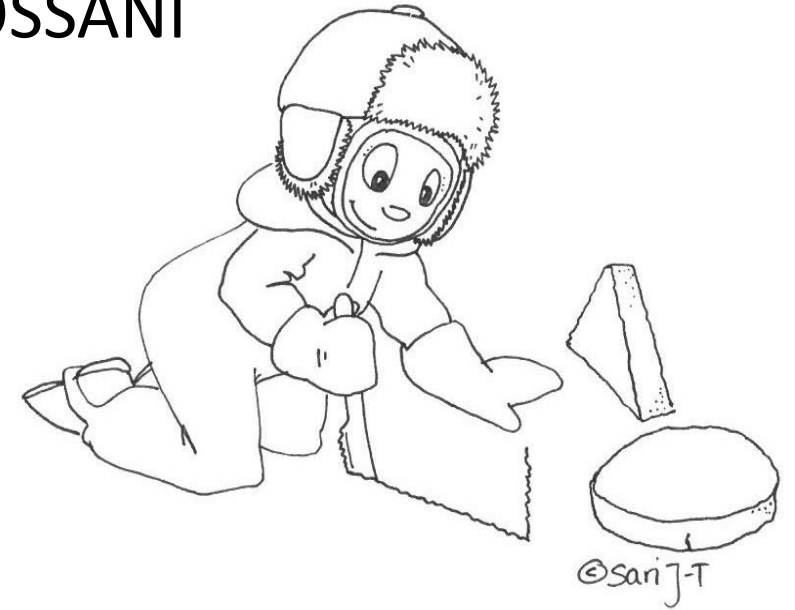
## YMPÄRISTÖKASVATUS

- estetiikka
- luontosuhteen vahvistaminen
- kestävä kehitys
- aistihavainnot
- jokaisenoikeudet
- rauhoittuminen



## MATEMAATTINEN AJATTELU

- pelit, palapelit
- kehon ja tilan hahmotus
- lajittelu ja vertailu
- rakentelu, askartelu, muovailu
- sääntöleikit
- rytmisyys



## TEKNOLOGIAKASVATUS

- tutkiva ja kokeileva työtapa
- korjaaminen, rakentelu
- kodin tekniikkaan tutustuminen
- ongelmanratkaisu
- kokonaisuuksien purkaminen osiin

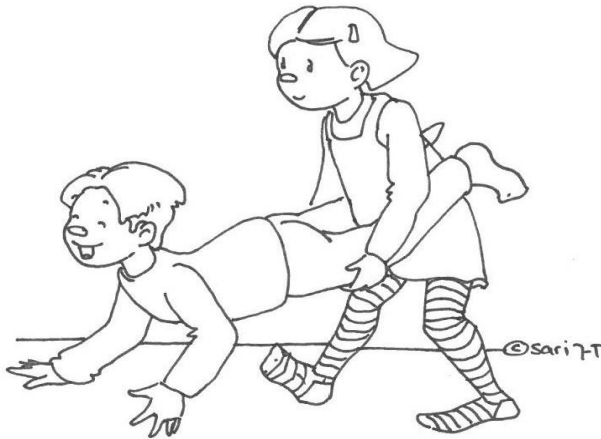
# KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN

## LIIKUNTA

- vapaata ja ohjattua
- säännöllistä
- sisällä ja ulkona
- ulkoilu säällä kuin säällä
- arkiaktiivisuus
- monipuolista liikunnan iloa!

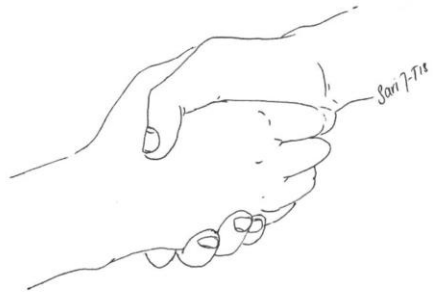
## TERVEYS JA TURVALLISUUS

- hygienia
- itsestä huolehtiminen
- arjen taidot
- turvataidot
- lepo
- kaveritaidot



## RUOKAKASVATUS

- monipuolinen ja terveellinen kotiruoka
- ruokarohkeus
- hyvät pöytätavat
- ruoka-aineisiin tutustuminen
- kiireettömyys
- kasvatustaidot
- luonnonantimet



### ESIHENKILÖ

- Kokoukset
- koulutukset

### PERHEET

- Hyvä alkku, palvelusopimus, lapsen vasu, päivittäiset kuulumiset
- perhe-/vanhempainillat ja -tapahtumat
- Asiakaskyselyt
- Vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa

### VEO

#### varhaiskasvatuksen erityisopettaja

- koko ryhmään tutustuminen
- yksittäiseen lapseen tutustuminen ja tuen tarpeiden arviointi (vanhemman luvalla)
- Kehu-keskustelut 5-vuotiaille

## KESKEINEN YHTEISTYÖ ARJESSA

### HOITAJAN OMA PERHE

### TOISET PERHEPÄIVÄHOITAJAT

- alueelliset tiimit
- yhteiset toiminnot, retket ja tapahtumat

### MUUT YHTEISTYÖTAHOT

- neuvola, perheneuvola
- koulu
- seurakunta
- kirjasto
- monialainen yhteistyö (terapeutit, psykologit)

### VARAHOITO

- päiväkotit, varahoitoyksikkö tai toinen perhepäivähoitaja

- Lähtökohtana yhteistyölle on aina lapsi ja lapsen etu.
- Toimivan yhteistyön edellytyksenä on huoltajien ja hoitajan sitoutuminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen.
- Ensisijainen kasvatusvastuu on perheillä. Hoitaja tukee tätä tehtävää.



# LAPSEN KOLMITASOINEN TUKI PERHEPÄIVÄHOIDOSSA

## Havainnointi

- Konsultoi tarvittaessa veoa
- ryhmäkäynnit

## Keskustelu havainnoista

- Vanhempien kanssa
- Yhteistyö VEO:n kanssa vanhempien suostumuksella

## Vasukeskustelu

- vanhemmat, pph ja VEO

## Arviointi

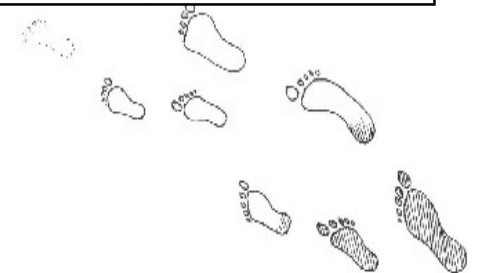
- Tukitoimien riittävyys
- Jatkosta sopiminen

## Tukitoimista sopiminen

- Lapsen vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteisen hyödyntäminen
- Hyödynnetään yleisen tuen valikkoa

## Tuen tarpeen arviointi

- Yleinen
- Tehostettu
- Erityinen



# KOLMITASOINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA

**Kolmitasoinen tuki** tarkoittaa yleistä, tehostettua ja erityistä tukea.

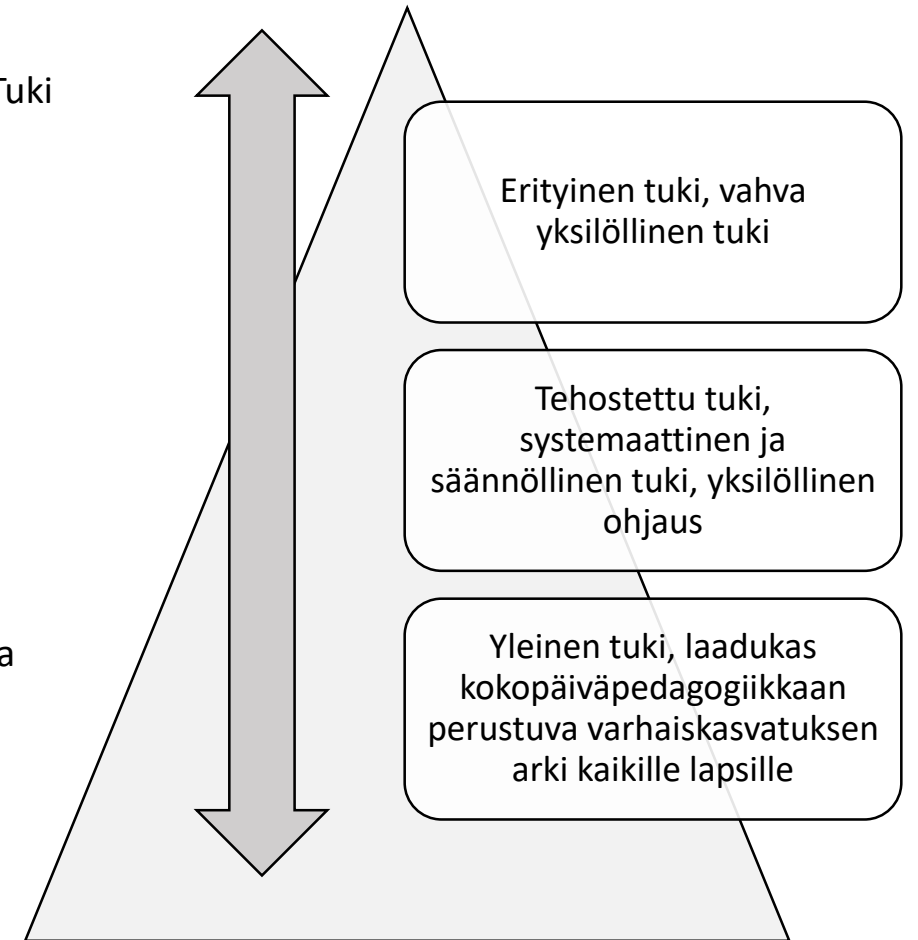
- Yleinen tuki kuuluu kaikille lapsille ja on laadukkaan varhaiskasvatuksen perusta. Tuki on aina yksilöllistä, mutta yksilöllisyyden määrä kasvaa tehostetussa ja erityisessä tuessa.
- Jos yleinen tuki ei riitä, lapsi voi saada vahvempaa eli tehostettua tukea, mikä on säännöllisempää kuin yleinen tuki ja sisältää useita tuen muotoja.
- Erityistä tukea lapsi saa esim. lapsen vammasta, sairaudesta tai kehityksen viivästyästä tai merkittävästä toimintakykyä heikentävästä syystä johtuen.
- Tukea haettaessa täytetään hakemus, jonka liitteeksi tulee tehostetussa tuessa pedagoginen arvio ja erityisessä tuessa pedagoginen selvitys.
- Lapsen tuen tarpeet, tuen toteutuminen ja sen arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

## Varhaiskasvatuksen erityisopettajat (VEOt)

- työskentelevät alueittain ja koordinoivat varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa olevien tukea tarvitsevien lasten palveluita
- tukevat ja ohjaavat varhaiskasvatuksen työntekijöitä lasten tuen asioissa
- tekevät yhteistyötä huoltajien sekä eri asiantuntijatahojen kanssa

## Oman alueen veon voi ottaa yhteyttä, jos

- mieltä askarruttaa tai huolestuttaa jokin asia lapsen kasvussa, kehityksessä tai hyvinvoinnissa.
- lapsen ja perheen elämässä on jo yhteistyötaho/ -tahoja tai suositus yhteistyöstä jonkin tahon kanssa. Tällöin kootaan yhteistyöpalaveri, jossa sovitaan kaikkien läsnä ollessa yhteisistä toimintamalleista ja yhteistyön tavoitteista.



# PEDAGOGISEN TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

## ARVIOINTI

- päivittäiset keskustelut ja palautteet lasten ja huoltajien kanssa
- tiimi- ja työkokoukset
- lapsen vasu
- KEHU-arviointi 5-vuotiailla
- perhepäivähoitajan itsearviointi, Valssi-arviointi
- perhepäivähoitajan kehitys- ja onnistumiskeskustelut
- asiakastyytyväisyyskyselyt
- vanhempainillat



## KEHITTÄMINEN

- oma innostus
- osaamisen jakaminen
- koulutukset
- erityisosaamisen hyödyntäminen
- lasten ja huoltajien osallisuus ja ideat